

LA DEVANTERA

QUINZENARI CATALANISTA

Redacció y Administració:

Associació Popular Catalanista Escudellers Blancs, 8, 1.er

ANY III.

BARCELONA 15 DE JULIOL DE 1905.

NÚM. 61

IMPRESIÓ

No fa gaires dies vaig assistir a una festa de barri d'un poble no molt lluny de Barcelona. Carrers guarnits, músiques a tot hora, castell de focs artificials, balls, animació, alegria... Un dels números del programa era el simulacre d'una corrida de toros; improvisaren al mitj del carrer una plassa y sortiren

uns quants a empaytar un pobre badellet que per contes d'embestir, fugia. A veure coses exòtiques a Catalunya ja començava a estarhi acostumat y no'm venia d'una mes; com tampoch vaig volguer extranyarme de la broma xavacana de la parodia, sortint a caball d'un burro guarnit de fregalls y portant com a clau per obrir el torin una clau pera acollar cargols. Al cap y a la fi es aqueixa una broma que entra pels ulls, y no's te d'esperar d'aquella gent refinaments de bon gust, sobretot quan molts que per sa posició deurien tenir millor cultura tampoch el gastan.

Tres eran els capdassers d'aquella festa y d'entre ells sobresortia un per sos engrescaments, per sos gestos atorerats, per sos crits, per sas muecas. Veient el que m'acompanyava que fixava la meva atenció en aquell, me digué: aquest que veu tant engrescat corrent darrera'l badell es fulano de tal, de gran ascendent per qüestió d'eleccions no sols en el poble sino en tots els del voltant; pot dirse que disposa de la meytat dels vots del districte y deuria veure com els candidats li fan la gara gara. No se si serán prou exactes las referencias del meu acompanyant, a propòsit d'aquell individu, pero lo cert es que de tipos com aquest n'existeixen molts a Catalunya y fora d'ella.

Te de ser curiós acompanyar a un candidat a diputat a recórrer el districte! L'advocat que te com a clients lo mellor de la ciutat o'l rich propietari que compta per dotzenas las sevas casas o las sevas huseudas o'l fabricant quinas grans cuadras están plenas a desdir de telers que dia y nit teixen, tocantlos hi la espatlla y demanantlos hi protecció. Després venen ab las grans pretensions, no's descuydan de posar en sas targetas *disputado a cortes*, y sembra que't fassin un gran honor quan es dignan dirigirte la paraula. En el periode de eleccions es precis veurels! Quant esverats y ab por de perdre van pidolant vots per aquets mons de Deu com demanaria aquell que's moris de gana, un mos de pá pera calmarla.

Y no es que en el fons a molts d'ells no'ls repugnin aquells tipos de que he parlat, pero com son els amos dels vots y lo esencial per els que's presenten a diputat es guanyar, siga de la manera que siga, no hi ha mes

que passar per el mal rato de férlos hi bona cara y complaurels en lo que demanan.

Després a n'els grans oradors de la democracia, la boca se'ls hi fa aygua parlant del sufragi universal com una de las mellors conquestas del sigle XIX; ja'n parlarém algun dia d'aquesta maravellosa conquesta; avuy per avuy senyalém aquest fet de que, en la majoria dels cassos, la voluntat nacional no es mes que la voluntat de quatre poca-soltas que disposan de la gent y la fan seguir per allí hont el seu capritxo se li ocorre sens altre preocupació grossa que fer de joglar barato al mes petit motiu que's presenti.

J. SANS Y OLIVERAS

Per l'obra filològica

Lo mohiment que sobre estudis de la llengua catalana s'està organisant per iniciativa del Dr. Alcover es sens dupte'l treball mes positiu y de resultats immediats que per la causa nacional està realisant la part sana del catalanisme. Y tenint aixó en compte, fàcilment se compendrà l'entusiasme y predilecció que sentim per tant patriòtica empresa, a la qual ens adherim de tot cor, y encara que petits e insignificants, procurarém fer tot lo humanament possible per tenir l'honor de contribuirhi, hanch que sia en calitat de humils servents o auxiliars dels bons treballadors. ¡Es tan bonich treballar per la Patria!

Mentres poch a poch y ab tota calma 'ls col·laboradors del Diccionari van recullint paraules pera formar l'inventari riquíssim de nostre estimat idioma, comensa a organísar-se 'l primer Congrés, precehit d'una serie de conferencies filològiques, pera estudiar a fons lo geni d'aquesta llengua, estudi indispensable pera saber formular les veraderes definicions de les paraules que mentrestant se recullen, y pera fer seríament la definitiva Gramàtica catalana.

Pero nosaltres creyém que la serie de conferencies filològiques preparatories del Congrés es encara poca cosa. Si la premsa catalana fes atmsfèra en favor de l'obra (no precisament ab frases d'elogi, que aixó tothom ho sab fer y no té cap mèrit, sino ajudant a fer los estudis, publicant articles gramaticals y discutintlos) l'assemblea que's prepara vindria ja enrobustida per la previa discussió pública, y en ses deliberacions resplandiria la llum que d'aquesta preliminar discussió s'hauria produhit.

Y per comensar nosaltres a dar l'exemple de lo que prediquem, per més que siguem de ben poca autoritat en la materia, ens permetrém escriure una serie d'ar-

ticles en aquet sentit, pregant ensemps a totes les persones enteses en estudis filològics que facin lo meteix en els periòdics que vulguin.

Anem a parlar d'una de les coses més familiars, com es la manera d'anomenarse les persones. Y com que s'ha de procurar, per la depuració de nostre idioma, no incorrer en els barbarismes, aixó es, s'ha de vegilar que no s'introdueixin en el català les regles exclusives de la llengua castellana, anem a dar el crit d'alerta sobre una tendencia que s'observa en la manera d'escriure nostres noms personals, que sense tenir cap rahó d'ésser en nostre llenguatge, no es més que una imitació del castellà.

Lo meteix en nostra llengua que en la castellana, desde'l sigle xvi s'ha arrelat lo costum d'ostentar després del nom patronímich els dos cognoms o *apellidos*, l'un patern y l'altre matern, units per la conjunció copulativa. Pero succeeix que en castellà hi ha una infinitat de cognoms acabats en *iz* o *es*, terminació venguda de la desinenca llatina *ecius*, ab la qual se determinaven antigament els fills o 'ls partidaris d'altres persones, aixís els descendents o 'ls vassalls de Don Rodrigo 's deyen *Rodriguez* o *Ruiz*, els de Don Lope, *López*, etc. Degut a aquet sistema, s'explica l'immensa abundó de cognoms aixís termenats que en perjudici de l'hermosa lley de la varietat posseheix la llengua espanyola. Y a fi d'anarlos reduhint, han adoptat els castellans el procediment de suprimir la conjunció copulativa pera ajuntar més el cognom matern al patern, puig dient, per exemple, N. Ruiz Zorrilla 's tendeix a suprimir el Ruiz pera quedar definitivament el segon cognom Zorrilla, Pérez Cabrero 's converteix en Cabrero, etc. La supressió de la conjunció copulativa es, donchs, una necessitat per la cognominologia castellana, lo qual vol dir que en català no hi ha tal necessitat perque no tenim noms termenats en *es*. Per lo tant, la tendencia que 's va generalisant a Catalunya de suprimir la conjunció copulativa entre 'ls dos cognoms es un mal vici que 'ns en hem de desvesar. No es més que una imitació rastrera de la llengua vehina que no té cap excusa rahonable. Es una abdicació de lo nostre pera adoptar, sense que 'ns escaygui, lo de fora de casa. L'us de la conjunció, en aquet cas, es tradicional ja desde la primera del sigle xvi en que comensà a posposarse al nom de pila 'ls dos cognoms, patern y matern, costum que comensà per les families nobles y continuà essent general per tothom. Y si fullejem els textos mes antics que comprobin aquesta pràctica, toquem en el fol 1.er de les Actes del Concili de Cent, anys 1513 y 1514, del Arxiu municipal de Barcelona, hont se trova escrit: «Miquel de Vilatorra y Novés, donzell», «Francesch de Coromines y Marimon, donzell», «Galcerán Burgués y de Santeliment», y en el fol 1.er de les de 1517 y 1518 «Galcerán Salzet Carbó e Ombau», y altres. Y tal com ha comensat y ha sigut

sempre a Catalunya, hem de conservar-ho com a cosa pròpia, oposant-nos fermament a les males modes que tant sovint venen de la banda de Ponent.

BONAVENTURA RIERA.

En descrèdit propi

Passa ja de mida 'l *tol-le tol-le* que s'ha aixecat entre l'element escolar de primeres lletres que té d'ingressar a l'Institut de Barcelona per causa i motiu dels fracassos que 's reben, segons diuen, injustament, en l'esmentat centre docent. Seria talment oportuna y profitosa una campanya decidida pera esbrinar aqueixos fets y cridar l'atenció de las autoritats docents encarregadas del bon nom y prestigi dels centres encomanats a sa custodia y vigilancia, ans que permetre que l'element escolar *fugí* (y no retirem la paraula) per creure trobar en altres llocs oberta la porta a sas llegendes aspiracions. Perque son tants ja 'ls noys de Barcelona que van y aniran a matricularse a l'Institut de Figueras y son tantas las familias que simulant un traslado y cambi de domicili preparan l'expedient pera fer entrar llurs fills a l'Institut de la capital empordanesa o a altres, que aixó, apart dels perjudicis y molestias que ocasiona als qui 's veuen obligats a ferho per rahons més o menys atendibles, es un grandíssim descrèdit pera nostra capital, que ab tantas plagas com la flagellau, no li faltava sino aquesta.

Si la veu del poble sol ésser d'una autoritat indiscutible, en aquel cas l'Institut barceloní, que per sa importancia li correspondria major avens que als demés, no pot rebre una condemna més manifesta. ¿Qui 'n té la culpa d'aixó? La Direcció? Los catedràtics? Pot ésser los escolars? Las lleys sobre ensenyansa? Nosaltres pensem que tots plegats.

Sabut es de tothom que las lleys que 'n diuen d'ensenyansa y que en més o menys s'apliquen a nostra vida escolar nacional, a l'agrarant d'una sonsa insuficiencia hi afegeixen un barroer teixit de raras y contradiccions que de tal manera la desvirtuán que restan desfiguradas totalment y agenas y extranyas al pensament que las informá, si pensament hi hagué al dictarlas. Permeten, donchs, las lleys que 'ls noys ingressin als Instituts ab una preparació estreta, deficient y per art de *birlibirloch* ens trovem al noy que ab prou feynas llegir, que seria incapàs d'entendre y comentar lo més senzill escrit, que compta pesada y equivocadament, que té unas ideas confusas y barrejadas d'alguna que altra assignatura del programa de primeres lletres, ens trovem, repetim, en que al entrar a l'Institut té de manejar ab soltura la llengua horaciana, esmenar la plana á Pitágoras y descriure *pe a pa*, orogràfica, hidrogràfica, estadística y sabiament las regions, los estats y els continents ab una munió y teixit de datos, xifras y observacions, totas sabias, profundas y sobretot *exactas*, com més encertadament no ho faria del seu districte l'entussiasista diputat que va a Madrid a *defensar* los interessos morals y materials de sos *auténtics* electors. Aqueix salt, aqueixa brusca transició es antinatural, y per consegüent antipedagògica, y com sia que 'ls noys no canviaran sa natural corrent per la sola circumstancia d'agradar al catedràtic, y com sia que aquets, encastellats en son enlayrat setial *guanyat* a costa de tants sacrificis, no volen donar son bras a tórcer, ni cedir un punt, anch que sia en favor dels petitets, d'aquí 's deriva un perjudicial divorci entre 'ls interessos dels alumnes y los drets y devers dels professors, malgrat se cregan aquets cumplir concienzudament ab son dever, més agre d'aplicar quant més al peu de la lletra se 'l prenen y aplican. Si a lo exposat fins aquí hi afegim que 'l catedràtic s'hagi escrit ell mateix l'assignatura que han d'engolir los noys mentres assisteixen a sas classes, alashoras si que es un martiri pels escolars que l'estudian, que sol termenar ab una general degolladissa lo dia dels examens de fi de curs, degolladissa més intensa y més extensa quant més lo mestre-autor vulla aplicar ab imparcialitat y ab justicia son rigor magistral. Ja pot haverhi en lo tribunal examinador un jutje de seny que s'atreveixi a fer present la inconveniencia de certes preguntes y la reglamentaria insubstancialitat de certes respostas, que 'l catedràtic debutant no cedirà y entossudit en los seus tretteixos deixará sens vida *batxilleriana* als infeliseixos ignocents que hajan passat per eixas forces un any darrera l'altre.

D'aquest desastre que ab tanta freqüencia 's repeteix en nostre Institut barceloní zen té la culpa la Direcció?

També. Si el director del Institut parés esment en los textos que s'hi donan, lliures tots ells de doctrina científica tant alta que no l'abastarian ab la escala de Jacob y que per lo mateix es inaccessible a la comprensió d'uns noys de dotze y de tretze anys, si hi posés son *veto* no permetent aqueixas aberracions en l'establiment que li está confiat, per legitims, per inviolables y per sagrats que fossin los drets del catedràtic confeccionador d'aquels bunyols científich-pedagògichs en atenció a que també son sagrats, legitims e inviolables la salut dels noys, lo saber dels noys y l'esdevenidor dels noys y sas familias, no veuriam lo llastimós espectacle observat en l'Institut barceloní y altres, ahont hi han textos com el de Matemáticas, per exemple, que desafío a tots els homes de carrera feta a que me 'l desentranyn, y si trovan un cinch per cent que l'entengan com se deu, m'allisto a la ronda d'en Tresols, que es la major atrocitat que pot fer un home de sa casa.

També en tenen un xich la culpa los mateixos escolars puix si aquestos no anessen tant esperonats pera obtindre lo títol de batxiller que 'ls hi obra la porta d'una carrera (que 'ls durá pot ésser a la miseria) y en lloch de tantas pressas pahissin sos coneixements en escolas y col·legis de procedir conscient y d'ensenyansa honrada, col·legis y escolas que foragitant la posposa lluentor de remullats diplomas y de medallas fulas, atenguessen ordenada y metódicament a la paciensuda preparació dels homes de demà que han de passar per l'estret portal de la segona ensenyansa, alashoras aquesta no 'ls espantaria y en lloch d'esserlos hi indigesta y nula en general, los hi aprofitaria y esdevindrian preparats pera fer front a la imposició del professor en los examens, permetentlos allunyar-se de textos encarcerats y morts de pestilent alenada, veraders *manzanillos* escolars que corsecan ab sa ombra en lloch d'esser cimbrejants palmeras sots quina ombra refrigerant pugués aixoplugarshi l'assegat de ciencia, brindantli ab sos fruits xamosos, dalit y forsa inextirpable d'una ensenyansa ferma que nodris sos enteniments pera posarlos un dia al servey de la Patria y de son personal profit.

Ja que aixis no es, ja que desgraciadament impera lo dogmatisme, la rutina y la intranquencia professional en nostre Institut barceloní (pot ser ab major grau que 'ls altres) hem d'anar veyent com deserta la matricula de sa Secretaria pera arribar a ésser, si qui deu no posa remey a semblant vergonya, un dels Instituts mes infims y desacreditats de la cinquantena que compon la xarxa de la segona ensenyansa del atressadíssim Estat Espanyol.

JOAQUIM PALOMA.

Incomprensible

Ho es que hi hagin tants catalans que no vulguin ésser catalanistas y arreu defensin sa *regió*, sas costums, sa parla, que son los mateixos conceptes naturals d'els uns y d'els altres y sian los primers en criticar a tot individu toraster que mal parli de sa estimada Catalunya y tot posantse de mal humor los hi diuen aquella vulgarisada frase, ferintlos hi la susceptibilitat, de que lo seu lloch l'ocuparia un altre de la terra.

Be vingan els no catalans si venen aquí a guanyarse honradament la vida y no a criticar a nostra patria; que no volém ésser egoistas y aceptem a tothom, vinga d'hont vinga, ab tal que treballi y respecti nostra manera d'ésser.

Desgraciadament existeix aquest individualisme tant mal educat que constantment mal parla de nostra subjectada Catalunya, dels catalans y ab mes despreci dels catalanistas perque no'n sab ni un borrall de son programa y li fan l'oposició perque si o porque aquell o aquells predicadors de mitin li han dit que lo Catalanisme es reaccionari y no conclou cap aspiració noble, ni progressiva.

¡Quanta mentida!

Mentres l'obrer català no vulgui entrar al camp catalanista com bon pare lo deslliuraria de greus patirs y mes s'estimi formar part de tal o qual partit polítich per tindre quefe petit o alt, y ajupirse devant de son idòhome, que no's queixi que ben be es seva la culpa de no cooperar en lo moviment nacionalista català, que no regoneix quefe, ni vol idòls de cap mena y sols l'esforç de tots los catalans pera reivindicar l'hermosa llibertat d'aquells temps que Catalunya no tenia directors forasters que la malmenesin y era l'admiració universal per sas democráticas lleys.

Es incomprensible que un català no vulgui ésser catalanista, com també ho fora que un fill no vulgués portar lo nom de sa mare; y aixó es lo que fan los no catalanistas que tot volguent ésser despreocupats comensen per la preocupació de motejar lo catalanisme, dihent que es aixó o alló y que no poden serne. Donchs a pesar vostre en sou, o sino perque vos baralleu y vos mal parleu ab germans diferents de parla? perque diheu que vostre nació es la espanyola y defensen la regió natural de cada lú? Si fossiu catalanistas concretariu més perque comensariau no mes volguentne una de patria enlloch de duas y us estalviarian contradiccions que us posan en ridícul.

Lo catalanisme ja no'n fa cás d'aquestes petitesas y si alguna vegada topa ab algún d'aquets tipus de que hem parlat, los deix dir sens enfutismarse ni imposarse, procurant convencer per el verader esperit d'amor.

J. VALLDEPERAS y BARTOLI

ENGRUNAS

LEGIAM en els diaris de uns quants dias enrera que a Málaga els senyors principals de la població arregliavan sas qüestions a ganivetadas. Dos d'aquells troban a n'el Circul Mercantil, que es la societat de mes tò d'aquella ciutat, a altres dos ab quins feya alguns dias tenian una disputa y las emprenden a trets y ganivetadas contra els altres que contestan en igual forma resultant de la baralla un mort y dos ferits graves. El mort era concejal de Málaga, com ho es uns dels ferits, sent l'altre un fabricant de farinas; com se veu no's tracta de pinxos de café-concert, sino de lo escullit de la ciutat malaguenya.

¡La llegenda convertida en realitat! Fora d'Espanya tothom está convenut que en ella no hi ha home que sota l'ermilla no porti la faixa ab la corresponent faca y que todas las donas, per principals que sian portan el ganivet dintre la mitja. Al llegir la relació de lo que ha passat a Málaga ¿deixaràn de refermar-se en sos judicis?

Y no's crega que fassin distinció entre'ls catalans y aquesta gent que arregla las qüestions a ganivetadas; mes de quatre *turistas* venen a fer el somiat viatge per Espanya y es troban desilusionats al no veure, conforme creyan, passejar-se la gent per la Rambla vestida de torero.

Pel bon nom de Catalunya no tenim de parar de fer ressaltar més y més las diferencias que'ns separan d'aquesta gent que 'l sol del mitj-dia els hi escalfa'l cap fentlos hi concebir las ideas de la vida tan contrariament a las nostras, y no sols pel bon nom de Catalunya, sino per acabar de convencer a tots aquells que encara creuen en que no hi ha incompatibilitat de manera d'ésser entre la gent que pobla Espanya y que en conseqüencia es una gran disposició la de que *unas mismas leyes regirán en toda la península*.

Mé sembla que'ns agradaran las reformas que segons diuen vol implantar el nou ministre de Instrucció pública. Es la dèria de tots els ministres d'aquet departament esmenar la plana als seus antecessors, y si s'hi fiesan, com mes lleys, mes projectes y mes reformas mes malament vá l'ensenyansa oficial.

Si no que l'actual ministre está estudiant un plan d'ensenyansa que, si s'arriba a posarlo en práctica, no deixarà d'esser curiós y *sui generis*. Se tracta a n'el nou plan d'ensenyansa de *poner coto* a las grescas estudiantils que cada dos per tres, y la major part de vegadas amb tota la rahó, promouen els que per desgracia seva han de concorrer als centres docents del Estat.

Ja m'agradará llegir lo aquet nou plan d'ensenyansa que'ns anuncia el següent telegrama:

«El ministro de Instrucción pública está estudiando un plan de enseñanza, destinado a poner coto a las frecuentes algaradas de los estudiantes.

Se impondrán correcciones que retrasarán el término de la carrera a los que atenten contra la disciplina escolar.»

Valdria mes qu'estudiés un plan pera suprimir las causas que obligan a n'els estudiants a promoure protestas que si no son en forma d'*algaradas* no logran res, a fi y efecte de que l'ensenyansa fos alguna cosa mes que aquesta rutina implantada en instituts, Universitats y escuelas especiales que del Estat depenen.

Se impondrán correcciones que retrasarán el término de la carrera... aixis si que anirem be: un ministre aixis val todas las pesselas, perque lo que aquí fan falta son *correcciones* que retrassin l'acabament de las carreras.

Ja ho heu dit jo que n'hi ha un feix d'aquells ministres espanyols.

Retallo de un telegrama el següent parrafet:

«Hablado el ministro de la Gobernación de la crisis agraria, ha declarado que el gobierno, aún comprendiendo la urgencia de los trabajos, no puede resolverlos inmediatamente por las formalidades del expedienteo y de la administración, que obliga a retrasar el empleo de los créditos.»

Si senyors, així s'ha de fer: primer es lo primer y, sense las formalidades del expedienteo y de la administración, Espanya no fora Espanya, fora un de tants estats sense característica, sense formalitat perquè tothom sab que una de las cosas que dona més relleu i més personalitat a Espanya és precisament això de las formalidades del expedienteo.

Que vol dir miseria, fam, víctimes i fins la mort? L'expedienteo avants que tot. D'altre manera se moriran de gana tot un aixam d'empleats que no tenen altre manera de justificar el sou que interrompent, com en aquestes, midas que per la seva urgència haurien d'esser ràpidament executades.

Al cap y a la fi tant dignes son de llàstima els obrers d'Andalusia que de gana's moren com els morts de gana que vegetan per las oficinas dels ministeris y altres dependencias del Estat y per quins s'ha creat l'entorpidor expedienteo.

Ja'ls planyo als pobres d'Andalusia si se refian dels recursos del ministeri; quaa els diners arribin en aquelles terres ja tots s'hauran evaporat per expedienteos.

La crisis d'Hungria y el pretés separatisme

(Acabament)

L'equívoc! heus aquí la paraula de la situació quan se parla d'Austria y Hungria en sas reciprocas relacions. Després dels grossos conflictes entre'l principi d'independencia mantingut per Hungria, y las tendencias unificadoras de la dinastia, las reconciliacions quin nombre es considerable, es fixan sempre sobre'l regoneixement mes o menys explicit de nostra independencia. Però sempre's consegueix introduhir—y el país, fatigat de la guerra, acaba per acceptar—alguna fórmula de doble sentit, que per nosaltres significava'l principi, tal com nosaltres l'enteniám y per altres deixava fugidas. Per aquestas petites habilitats, as deixava en cada reconciliació la lleu d'un nou conflicte, es feya impossible una consolidació definitiva y per lo tant, es mantenía un element d'inquietud internacional. Si hi ha, donchs, un interès europeu que s'uneix a la solució de nostras crisis, de la crisis actual per exemple, aquest interès no podria consistir en tal detall o tal altre; sino que consistirà en que la solució sia final, a que assegurí per fi l'estabilitat en las relacions entre Austria y Hungria, y per consegüent, la solidesa del seu poder reunit. Qualsevol solució que dongui aquest resultat es bona per Europa, qualsevol solució que no l'obtingui es dolenta. Aquest es l'únich punt de vista internacional l'legítim per jutjar nostras crisis; tot lo demés es cosa nostra e interessa poch als altres.

Així, per arribar a una situació d'aquella mena, es precis avans que tot treure tot equívoc per el temps venider y allunyar el motiu d'equívoc deixat per el temps passat. La crisis present ha nascut de l'equívoc que s'havia introduhit en el compromís de 1867. En veritat, que ha sigut precipitada per el cop d'Estat parlamentari del 18 de Novembre, que ha aixecat las masas electorals en una corrent d'oposició bastant forta pera trencar els obstacles d'una llei electoral ficticia, y fer triomfar a las darreres eleccions la verdadera majoria del país. Però existia a l'estat latent desde una quinzena d'anys, a l'estat agut de casi tres anys; y heus aquí el seu origen, el seu objecte.

El legislador húngar de 1867 havia pres els assumptos comuns (als que ja avans he al·ludit) per lo que deuen ésser segons la seva mateixa denominació, això es, comuns als dos Estats sobirans coaligats per la defensa mútua; Austria, pel contrari, els considerava com un residuo d'aquesta unitat de l'imperi, a la que l'hi havia sigut precis renunciar en principi, pero que's volia reconstruir tot lo possible de fet. Ja fan dues lleys paralelas, húngara y austriaca, en las que'l compromís de 1867 s'incorporava, contenían matissos de text, passats inad-

vertits durant la lluna de mel de nostra reconciliació, pero acusant en el fons, d'una manera molt significativa, aquesta oposició radical d'interpretació. A la practica això esdevingué pitjor. Inclinantse la dinastia per tradició cap al costat de la interpretació austriaca, la organisió dels assumptos comuns quedà essent la que havia sigut durant els anys d'usurpacions als que'l compromís devia posar fi, això es, corresponent a la idea, no de dos Estats independents coaligats, sino d'un imperi unificat austriach, del que Hungria en seria una provincia mes o menys autònoma. Jo acudeixo als meus lectors per si han descobert may cap indici de la soberania de l'Estat Húngar en nostra representació diplomática anomenada comú. Això es, es dirá, una senzilla ferida d'amor propi nacional quina importancia practica es mínima. Sigui; pero lo que arriba fins al viu es l'unitarisme a tot estrop en l'exercit. La llei de 1867 parla d'un exercit enter del que l'exercit húngar forma part y que será «manat y dirigit ab unitat en quant a sa organisió interior» pel sobirà. A la practica s'ha suprimit l'exercit húngar; senzilla frase, deyan, obligant que es perillós reduhir a aquesta insignificancia, no importa quin terme d'una llei, porque desde llavors la elecció del terme al que's fa sufrir tal depredació es qüestió de gust y de metode; la unitat de organisió fou transformada en uniformitat—y en uniformitat austriaca, imposantse la bandera austriaca y la llengua alemanya, als cossos d'exercit y regiments húngars com a tots els demés.

Durant varis anys el país tolerà aquest estat de cosas; la organisió de la forsa armada a base del servey general obligatori, comensada al mateix temps que'l compromís, era una novetat quina tendencia no's midia be; es tenia no sé quina indefinida esperansa de que una forsa armada, en la que la nació entera hi estaria allistada debía acabar per esdevenir nacional. Però a mida que aquesta organisió avançava y que sas conseqüencies per la vida nacional s'anavan manifestant, conseqüencies per complert contraries a las esperansas dels optimistas, el sentiment públic es despertá y protestá. Els juriconsults es fundaren en el text de la llei de 1867 per reclamar la bandera y la llengua húngara per l'exercit húngar—sense volguer absolutament escapar la unitat de mando y d'organisió militar per l'exercit enter. L'instint popular, aquest meravellós instint polítich de la nació húngara, compregué quan perillosa, per no dir mortal, era la mutilació feta al organisme nacional pel caràcter extranger de son exercit. Es concebeix, en efecte, una nació sense vida militar nacional! A Hungria sobretot, en que la unitat nacional reposa, no sobre la unitat de rassa, sino en el conjunt d'institucions es pot un passar de la institució educadora per excelencia, de la que mes que tota altra forma l'ànima del ciutadà, li comunica la impresió vivent de la patria? Es pot deixar organitzar aquesta institució de manera que'ls emblemas y la llengua de la patria húngara hi desapareguin, y que altres símbols els substituïxin símbols d'una idea hostil a la idea d'Estat húngar, d'una pretesa soberania superior, que may —pero jamay—no hem admesa, ni temps a venir l'admetem?

Es sobre això que la crisis actual te lloch. La majoria parlamentaria sortida de las eleccions d'aquest hivern, reclama, entre varias altres reformas que es inútil enumerar, porque no donaria lloch a conflicte, la llengua y la bandera húngara per las tropas húngaras. No demana pas la separació de l'exercit húngar; aquest formarà sempre part de l'exercit enter segons las paraulas de la llei de 1867, que será manat y dirigit ab unitat d'organisió militar per l'emperador y rey; pero tindrà el seu caràcter especial desde'l punt de vista del dret públic y de la vida nacional, que no pot prescindir d'aquest element essencial. Fins aquí, la Majestat no vol acceptar aquesta part del programa de la majoria parlamentaria, qui, per la seva banda, no hi pot renunciar, després d'haver rebut de la nació una comanda precisa sobre aquest punt, sobretot, comanda que novas eleccions, —ningún dupta—no farien sino confirmarla.

Hi ha, donchs, conflicte constitucional entre una voluntat nacional perfectament seguida y las disposicions intransigents del sobirà; per aquesta rahó no hi ha encara ministeri sortit de la majoria, ab tot y que han passat cinch mesos del temps de las eleccions, y que no hi ha ni pressupost ni llei sobre la lleva anyal de l'exercit. Aquests son els fenomenos visibles de la crisis de la que n'hem examinat las arrels.

¿Cóm se sortirà d'aquesta situació certament grave? ¿Quina será la solució? ¿Quin es l'interés europeu que s'hi uneix?

De solució no n'hi ha mes que una; la acceptació pura y senzilla de las justas reivindicacions d'Hungria. La nació no s'inclinará pas, y la idea de subjectarla, de ferli sufrir un régitm anti o extra-constitucional (lo que es lo mateix), es massa absurda porque un s'hi paria encara que pugui fer estada en alguns esperits incorregibles de Viena. Això no ha donat bon resultat may en las épocas de nostre mes gran decaïment, sería donchs mes insensat de provarho avuy en que nosaltres representém poch mes o menys la meytat del poderiu dels Habsbourg. Suposém que l'altra meytat vingui a provocarnos; ¿qué quedaria després d'aquesta neutralizació mútua de forsas per representar el paper de gran potencia? Això seria la anulació complerta, sino fos el desastre.

Mes las exigencias d'Hungria no significan també un desastre, la dissolució de la monarquia dualista? Es vol ferho créure, es llenan paraulas de sentit indefinit, la paraula «separatisme» sobretot, a fi de posar inquietat a la opinió europea y fensela hostil. En realitat res d'això es veritat; no es pas la separació lo que nosaltres busquem, sino l'acort, un acort definitiu desprovisit d'equívocs, que desde ja fa sigles envernia nostras relacions ab Austria. Res de lo que volem es incompatible ab els interessos de la «defensa mútua» estipulada per la sanció pragmática; cap de nostres sentiments es hostil a la unió formada per aquest pacte fonamental. Ben al contrari. A més del respecte que tot el mon guarda a la persona de Francisco-Joseph, estem profundament units a la dinastia y volem estar units a Austria, sapiguent calcular lo suficient pera amidar las ventajitas d'aquesta unió.

Lo que nosaltres no volem, lo que no podem volguer, ni sufrir, porque la naturalesa s'hi oposa, es l'abandono total o parcial de nostra calitat de nació independenta y d'Estat soberà. Un poble ab una historia com la nostra, ab una constitució com la que nostre geni nacional ha sapigut crear y fer sobreviure a totas las constitucions universals, un poble que no s'ha abatut en las circumstancias mes espantosas, un poble que te, dons, conciencia, no solzament de son dret, sino també d'una forsa vital invencible; un poble així no renuncia a ésser nació, això es, estat sobirà e independent. Això es un fet biològich que es precis tenir en compte, donchs cap argumentació hi canviará res. Mes en qué aquest ordre d'idees es separatista? Està, pel contrari, en tots els punts conforme ab els principis fonamentals de nostra unió ab Austria. Aquesta unió fou portada a cap ab la reserva expressa de la independencia del regne d'Hungria; no pot ésser mantinguda mes que baix aquesta base, y no produhirá el seu efecte per el poder dels Habsbourg, y per consegüent per la tranquil·litat d'Europa, sino quan tot equívoc, tota inquietud respecte a aquesta condició fonamental hagi desaparegut, quan totas las institucions hi sigan conformes en son esperit y en sa organisió.

Allavors, pero solzament allavors, la época de las crisis s'haurá definitivament tancat en aquest punt del globo, y Europa estará lliure d'una angunia sempre renaixent.

Heus aquí la gran idea general que las reivindicacions militars d'Hungria contenen, y heus aquí també, si no m'enganyo, l'aspecte històrich y europeu de la crisis actual. Lluny de ésser «separatistas» volem, pel contrari, mantenir, o millor dit, tornar a sentar la unió ab Austria sobre sas bases naturals legals e històricas, las úniques possibles; volem nosaltres ab això, tot treballant en nostra evolució nacional, afermar y engrandir el poder dels Habsbourg, aquesta gran potencia necessaria per la tranquil·litat d'Europa. Més ben orientada la opinió europea deuria donarnos el sosteniment de la seva influencia moral.

COMTE ALBERT APPONYI
Diputat del parlament húngar.

Bibliografía

BIBLIOTECA CLÁSSICA CATALANA, edició econòmica.
—Verament necessaria per Catalunya es la publicació que's proposa comensar, desde primer de setembre venient, en quaderns quinzenals y al preu de un ral cada un, la casa editorial barcelonina Ferrer y Vidal, carrer

de Sant Gil, 23. Segons s'anuncia, la primera obra que 's publicará será precisament una de les mes notables de la literatura catalana del segle XIII i ensembles de les menys conegudes: la *Crònica o Comentari del rey En Jaume I* que formarà'l primer volum de la *Biblioteca clàssica*, y seguidament se publicaran aquestes altres no menys precioses: vol. II, *Les obres del molt valeros cavaller y elegantíssim poeta Ausies March*; vol. III, *Crònica del Rey en Pere*, escrita per en Bernat Desclot; vol. IV, *La Comedia*, de Dant Alighieri, traduïda al català en lo segle XIV per Andreu Ferrer; vol. V, *Historia y Conquestes de Catalunya*, per En Pere Tomici; vol. VI, *Crònica de la guerra contra'ls heretges d'Albigés*, historia anònima del segle XIII; vol. VII, *Somni*, de'n Bernat Metge; *Lo Secret dels secrets*, d' Aristòtil, trasllat d'un manuscrit de la Biblioteca Nacional de Madrid; vol. VIII, *Lo Llibre de les Dones y de Concells*, fet per lo magnífic Mestre Jaume Roig; vol. IX, *Consolat de Mar*, llibre de lleys novament aplegat y corretgit per en Francesch Calesles; y vol. X, *La Cancó de la Cruzada*, poema èpic, per En Guillem de Tudela.

Hem dit que es verament necessaria aquesta publicació per dos motius: primer, perquè ningú pot negar lo imprescindible que es pel nostre renaixement literari l'absoluta coneixensa dels clàssichs catalans mitjvals, en els quals se trova un tresor immens hont poden aprendre paraules y locucions genuïnament catalanes els qui's dediquen a estudiar o a conrear l'idioma patri avuy tant desnaturalisat; y segon, perquè no hi havia altre medi de divulgació que publicar aixeiuxes obres en una forma sumament econòmica que permetés a tot hom aprofitarsen.

Mes desseguida'ns ve present una dificultat, y grandíssima. Si les edicions conegudes d'aytals obres presenten nombrosos variants y ofereixen no pas pocs duptes ¿com s'intenta fer de cop y volta una nova edició, sense haverse practicat previamente un detingut estudi crítich de bibliografia, estudi llarg y molt complex, pero absolutament indispensable pera conèixer a fons nostra antiga literatura? ¿Qui sab si ara, divulgantse entre totes les classes de la societat aquestes sanitoses lectures, quedarán enderrerrits els estudis de crítica bibliogràfica, arrelantse mes que may los errors que ja predominen?

Per xo es que si per un cantó aplaudim ab entusiasme l'empresa, per aquest altre cantó duptem, y fins nos espanten les probables conseqüències. Potser encara s'hi seria temps pera minvar lo mal si's comencesin immediatament y d'una manera seriosa'ls estudis crítichs, mes per ara no s'hi veu gayre gent disposada.

Una altra circumstancia'ns ha fet mal efecte: la de que's tracta de presentar aixeiuxos textos retocats y arreglats conforme a l'ortografia moderna. Podria adoptarse aquesta reforma si estigués ja definitivament fixat un sistema ortogràfic, pero no haventhi encara res fixat ¿quin dret hi ha per cambiar l'ortografia dels autors clàssichs? Y si després dels estudis gramaticals que s'están practicant, resultés que l'ortografia antiga es millor que la moderna, suposició que no té res d'extrany?

Si hagués de valdre nostra humil opinió, diríam que posats a fer una edició econòmica dels autors clàssichs catalans, deixariam els textos completament intactes, ab tot lo religiós respecte que sol tributar-se a les reliques mes venerandes, puig venerandes son les reliques del llenguatge purament català de nostres antecessors, que s'han salvat de l'obra destructora del temps.

CONTES POPULARS GASCONS, per n'Antonin Perbosc y traduïts per en Miquel Ventura y Balanyà, volum I de la *Biblioteca «Foch Nou»*.—Tot aquell encisador candor de la infantil ingenuïtat, tot aquell estil planer y emocionant que caracterisa la nostra rondalística popular, traspuia artísticament en l'obra que 'ns ocupa. *La filla del hortolà*, *Los secrets de les besties*, *L'estel y l'orella d'ase*, *Palelot y Larramet o'ls fundidors de velles*, *Los tres rius*, *La poma reiala*, *Caterineta filla del Drach*, *Mestre Miseria*, *La Gata blanca*, *Lo diable y son majordom* son los títols de les

rondalletes que conté, algunes de les quals ja son conegudes pels pobles de Catalunya ab nombrosos variants. Així es que encara que's tracti de folk-lore gascò, son rondalles sumament interessants y dignes de propagarse entre la maynada catalana, no sols pel sentit moral que contenen, sino també perquè están marcades d'un segell popular ben nostre.

B. R.

NOVAS

L'obra filològica.—Tenim la satisfacció de consignar que'l senyor Gabriel Lluch, abans de deixar lo càrrech de batlle de Barcelona, endressà una encoratjadora y patriòtica circular a tots los demés batlles de Catalunya recomanantlos hi que facin tot lo que puguin pera que en los respectius municipis se colabori torsi a la formació del Diccionari que dirigeix lo doctor Alcover, y que obrin les portes dels arxius municipals a tots los col·laboradors que vulguin passar a les cèdules les paraules antigues que contenen los preciosos documents en ells custodiats.

Certamen.—Ab viu entusiasme se celebrà a Palafrugell lo certamen anunciat, que ab molta propietat s'ha anomenat *la Festa de la Bellesa*. Lo senyor en Joan Vergés y Barris, després de llegir la Memoria referent a la part literaria, llegí també la poesia premiada original del senyor Alomar, *Les Cabelleres*. Del treball de prosa premiat, *L'home bo*, ne llegí alguns fragments son propi autor, en J. Pous y Pagés. Terminada la part literaria, lo president del jurat musical, en Felip Pedrell, pronuncià un hermosíssim parlament dedicat a la música. Los senyors en Joan B. Lambert y en Juli Garreta son los autors dels aplechs de cançons premiades, les quals foren cantades ab companyament de piano, tant boniques y ben interpretades que algunes hagueren de repetir-se. Lo premi de les sardanes fou repartit entre dues, d'una de les quals n'es autor en Francesch Pujol, del Orfeó Català, y l'autor de l'altra s'ignora. Foren interpretades per la cobla «La Principal» de La Bisbal. Grandiosos per la sublimitat de pensaments son los discursos del president en Joan Maragall, y del senyor Massó y Torrents, discursos plens de poesia y d'amor a la bellesa. No hem pogut, per excés de original, donar mes extensió a aquesta ressenya, que prou s'hi mereixia; sols ens limitem a donarne compte, felicitant corament al «Centre Català» de Palafrugell, organitzador de la festa, y esperant que ab lo meteix esplendor se repeti en los anys successius.

—S'ha publicat lo cartell convocatori dels Jochs Florals de Girona (any III de llur fundació) celebradors el dia de Tots-Sants, en els que s'ofereixin 13 premis, deventes enviar los treballs, en la forma que s'acostuma, abans del dia 5 d'octubre vinent, al secretari del jurat calificador, Calderers 14, Girona.

Escola Catalana del carrer de Moncada.—En el local de «L'Eura» celebrà'l dia 30, com oportunitat anunciarem, una sessió escolar en la que'l públich pogué apreciar ab satisfacció'l resultat de l'ensenyansa que en aquella Escola Catalana reben els alumnes, en vista dels variats exercicis que en substitució dels rutinars examens practicaren. Els professors senyors Paloma y Arqué pronunciaren erudits discursos, que versaren respectivament sobre els temes: «lo que han d'ésser les escoles catalanes» y «l'escola com a fonament de la pau social». Lo violinista senyor Constans, professor de música del esmentat col·legi, y les senyoretas germanes Samper, alternaren los exercicis ab notables execucions musicals, aixis com tampoch faltà un bon aplech de cançons populars y escolars. Després d'amoritzar la sessió'l conegut folk-lorista n'Aureli Campmany ab dues rondalles molt boniques, el senyor Clausolles, president de la projectada Exposició Pedagògica Internacional, explicà la necessitat de seguir los sistemes pedagògichs de certes ciutats del estranger, hont se dona lloch preferent a les condicions higièniques.

Seguidament se repartiren los premis. Segons una circular que'ls directores d'aquesta Escola acaben d'enviarlos, en el curs vinent s'ampliarán ses ensenyances completant los tres graus de pàrvuls, elemental y superior, afegint hi enguany una nova assignatura, la de música, essent los honoraris que regirán desde primer de setembre'l següents, per cada alumne y mensualment:

Pàrvuls (per la mestra titular n'Agustina Soley de Paloma), 5 pessetes.

Elemental (pel co-director en Jaume Arqué), 6 pessetes.

Superior (pel co-director en Joaquín Paloma), 7 pessetes.

Dibuix (pel professor adscrit en Joseph Gomila), 2'50 pessetes.

Música (pel professor adscrit en Joaquín Constans), 2 pessetes.

Acompanyar, 2 pessetes. En aquests preus van compresos gastos de llibres, plomes, paper, etc.

Cançoner popular.—Han sortit les cançons XLV y XLVI d'aquesta interessant col·lecció, *La gentil Marta*, del genre d'amorosos, y *Sant Magí*, de les religioses o de bresol, que contenen la lletra, la nota y explicacions folk-lòriques, y's venen, com totes les precedents, en aquesta administració al preu de 10 céntims.

Orfeons.—Ab motiu de la festa major de Gracia, s'anuncia pera avuy dia 15, a les 4 de la tarda, un concert a càrrech del «Orfeó Gracienc», segons el següent programa: 1.ª part.—*La Verema*, R. de Lassus.—*Serenata*, Otto (per les tres seccions de noyes, homes y noys)—*Barricada*, Weber.—*Ronda de lluhernes* (de *La nit al bosch*) (seccions de senyoretas y noys).—*Brindis del Rhin*, Mendelssohn.—

L'emigrant, Vives.—*Los Pescadors*, Clavé (secció d'homes).—*La nostra nau*, Morera.—*Les ginesteres*, Balcells (per les tres seccions).—2.ª part.—*Les flors de maig*, Clavé (1.ª audició).—*Negra sombra*, balada gallega, Montes.—*Cansó de noys*, Grieg (1.ª audició, per la secció d'homes).—*La filla de Maria*, Nicolau.—*Cansó de fladores*, del *Vaixell fantasma*, Wagner (per les seccions de senyoretas y noys).—*La gata den Belitre*, cansó popular, Balcells.—*La mort del escold*, Nicolau (1.ª audició).—*La patria nova*, Grieg (per les tres seccions).

—Delegat per l'«Orfeó Català», ha sortit cap a París y Strasburg el mestre en Lluís Millet, qui portará la representació del Orfeó en el Congrés de Cant Gregorià que deu inaugurarse demà en la darrera de les capitals anomenades. L'acompanya en aquesta excursió'l notable mestre organista n'Eusebi Daniel, pera visitar amb ell varies cases constructors d'orgues de Lyon, de París y de Ludvisburg, a fi de dictaminar sobre'ls oferiments que han fet dites cases pera establir l'orga monumental a la gran sala d'audicions del edifici que està bastint l'Orfeó Català. També ha surtit ab la meteixa direcció, pera idéntich objecte, mossen Gabriel Garcia, del «Orfeó Català» de Cassà de la Selva.

Nacionalisme finlandès.—Fa deu dies que hi hagué a Helsingfors una imponent manifestació, en la que's calcula assistiren 20 000 persones, protestant de que'ls tribunals militars instituits per la tirania russa jutjin els delictes polítics. Reunits els patriotes manifestants en la plassa del Senat, pronunciaren en finlandès y en suech violents discursos contra Russia.

Establiment tipogràfic de Joseph ORTEGA.—S. Pau, 98.—Barcelona.

OBRES de VENDA a n' AQUESTA ADMINISTRACIO

	Pessetas
<i>Crítica de Procediments</i> (Conferencia per Joseph Mallofré).	0'25
<i>Lo Català ¿es idioma ó dialecte?</i> (per Joseph Aladern).	1
<i>Nos ab nos</i> (Articles d' ara per Pere Aldavert).	3
<i>Poesies</i> (per Angel Guimerà) (segona edició).	4
<i>Fets de la Marí de Guerra Catalana</i> (per F. Rodón y Oller).	0'50
<i>Marinas y Boscatjes</i> (per J. Ruyra) Publicació «Joventut».	3
<i>Les Disperses</i> , (per Joan Maragall), Publicació «Joventut».	2
<i>Més enllà de las forasas</i> , (Drama de Björnsterne Björnson) Publicació «Joventut».	3
<i>«Solitut»</i> (per Víctor Català). Publicació «Joventut».	3
<i>Quan ens despertarem d' entre 'ls morts</i> (Drama d' Enrich Ibsen). Publicació «Joventut».	2
<i>Lliçons familiars de Gramática Catalana</i> (per Antoni Tallander).	2
<i>Cançoner Popular</i> , fullas amb cançons catalanas, la tonada, tota la lletra y notas fol-lòriques.	0'10
Untomo enquadernat amb 33 cançons y un prólech.	4
<i>Boira y Sol</i> (Idili poemàtic per A. Bori y Fontestà).	1
<i>Biblioteca Popular de l'Aveng.</i> Cada volum.	0'50
<i>Articulos</i> de Joan Maragall.	6
<i>Notes del Bergadà</i> , per César A. Torres.	12

Paper tallat aposta por fer cèdules pel Diccionari de la Llengua Catalana

1000 fulls 50 céntims—500 fulls 30 céntims

LA DEVANTERA circula, igual que anteriorment *La Nació Catalana*, per medi de propagadors, que son els qui prenen un nombre determinat d'exemplars, pagantlos als següents preus

Una acció de 100 exemplars,	Ptas. 3'50	Per cada número, compresos gastos de correu per Catalunya
Mitja acció de 50 »	» 1'80	
Un quart d'acció de 25 »	» 1	
Un vuyté d'acció de 12 »	» 0'50	
Undotau d'acció de 8 »	» 0'35	

Barcelona: els mateixos preus, repartintse a domicili. —Aforas de Barcelona, 5 céntims de més per cada envió d'un ó més exemplars. —Estranger: preus dobles. —S'envia un sol exemplar al qui fassi un donatiu anyal de qualsevol import. —Pagaments a la bestreta: S'admeten sagells de correu y documents de fácil cobrança. —Es lliure la reproducció dels treballs. —No's tornan els originals.